

11 Julitoespraak

“IDENTITEIT EN AUTONOMIE”

Jan Peumans
Voorzitter

Gotische Zaal Stadhuis Brussel

Zondag 11 juli 2010

**Dames en heren vertegenwoordigers en leden van het diplomatieke korps;
van het Hof;
van de wetgevende, de uitvoerende en de rechterlijke macht;
van de levensbeschouwelijke en filosofische strekkingen;
van de pedagogische, economische, sociale en culturele instellingen en organisaties;
en van de media,**

Namens het Uitgebreid Bureau van het Vlaams Parlement heet ik u van harte welkom op deze zeer zonnige dag in het Brusselse stadhuis, traditioneel de plaats waar we onze jaarlijkse elfjuliviering organiseren. Ik dank het Brusselse stadsbestuur voor zijn al even traditionele gastvrijheid.

Mesdames, Messieurs,

Chers invités,

C'est avec grand plaisir que je vous souhaite la bienvenue à la Fête de la Communauté flamande.

Meine Damen und Herren,

Ich heisse auch unsere deutschsprachigen Freunde herzlich willkommen.

Wir freuen uns, dass Sie unseren Nationalfeiertag mit uns feiern.

Het voorbije jaar was een bewogen jaar. Twee verkiezingen op rij hebben in grote mate hun stempel gedrukt op het politieke werkjaar. De verkiezing voor het Vlaams Parlement in juni van vorig jaar was gepland; de federale verkiezingen nu onlangs waren dat niet. Ook binnen het Vlaams Parlement is de verkiezingskoorts gevoeld. Opnieuw was er dat speciale contact tussen de politiek en de burger dat zo typerend is in de aanloop naar verkiezingen.

Over het contact tussen de politiek en de burger gesproken... Al eerder, en op een andere manier hebben wij ons in het Vlaams Parlement daarmee beziggehouden.

Meer dan een jaar geleden zijn we begonnen met een grondige doorlichting van de manier waarop het Vlaams Parlement zich aan de Vlamingen presenteert. Hoe communiceren we als parlement met de burger, en welk beeld stralen we uit door onze communicatie?

De Vlaming blijkt ons goed te kennen en zegt vertrouwen te hebben in het Vlaams Parlement (meer dan in het federale parlement trouwens); we komen professioneel en modern over, maar toch wel te weinig open en betrokken bij de burger.

Kortom: wij presenteren onszelf al jaren als een glazen huis in Brussel, maar de Vlaming ziet vooral onze indrukwekkende glazen architectuur. Hij ziet te weinig de mensen die dat huis bevolken.

Mijn collega's van het Bureau van het Vlaams Parlement en ikzelf hebben daarom beslist om het schip van onze communicatie met de burger van koers te laten veranderen, waardoor we nog opener maar vooral menselijker en warmer naar de Vlamingen toestappen. Het eerste wat we vandaag daarvan presenteren, is de wimpel van het schip: het symbool van waar we voor staan, onze stempel die zegt wie we zijn.

Ik mag u vandaag het nieuwe logo voorstellen waarmee het Vlaams Parlement voortaan naar buiten zal treden. Dit logo is uniek! Dat betekent dat we één logo op al onze communicatiemiddelen zullen gebruiken: zowel op onze website, digitaal op onze stukken als op ons briefpapier, naamkaartjes enzovoort, zal u dus één en hetzelfde logo aantreffen.

[het logo wordt onthuld]

Het meest opvallende aan ons nieuwe logo is dat het kleurig is: we hebben bewust gekozen voor de kleur geel, uiteraard in de eerste plaats omdat dat een van de Vlaamse kleuren is. Tegelijk is het een uitgesproken kleur die de dynamiek van het Vlaams Parlement benadrukt. Geel heeft een positieve en warme uitstraling.

De Vlaamse leeuw blijft centraal staan in het logo. Daaromheen staat een halve cirkel, die het halfmond verbeeldt: de plaats waar alle Vlaamse burgers - ook die in Brussel - vertegenwoordigd worden door de Vlaamse volksvertegenwoordigers. De cirkel geeft de samenhang en betrokkenheid weer tussen het Vlaams Parlement en die burgers.

Ons logo verbeeldt waar het Vlaams Parlement voor staat: een frisse en moderne organisatie die warm en open communiceert met Europa en de wereld.

En daarmee stap ik naadloos over naar het thema van mijn speech, namelijk de Vlaamse identiteit, onze natievorming en onze relatie en communicatie met onze naaste buur Wallonië.

Dit voorjaar was er een breed maatschappelijke debat in de pers over “identiteit”, over het al dan niet bestaan daarvan, over de zin of de onzin ervan en over "natievorming" en "nationalisme" met de pro's en contra's. U hebt ongetwijfeld allemaal – zoals ikzelf – die boeiende discussie gevolgd in de krant waarvan ik de naam niet zal noemen maar die zichzelf betitelt als de Vlaamse kwaliteitskrant.

Het zal u niet verbazen dat identiteit en natievorming dan ook net de punten zijn waar ik in deze elfjultoespraak dieper op wil ingaan. Volkeren en naties putten uit hun identiteitsbesef het recht op eigen politieke structuren.

Vlaamse identiteit is een moeilijk en voor sommigen een beladen onderwerp. Natiegevoel, natievorming en nationalisme zijn dat wellicht nog veel meer.

Wij in Vlaanderen hebben misschien een wat eenzijdige kijk op de begrippen volk en natie. In de klassieke Vlaamse beweging is het volk de verzameling van mensen die dezelfde taal spreken. Denk aan de leuze “de Tael is gansch het Volk”. Die visie dat de taal gans het volk is, blijft in Vlaanderen merkwaardig taai aanwezig, terwijl ook andere criteria gebruikt kunnen worden om het begrip “volk” te definiëren.

Bij ons maken vooral taalgenoten een groep mensen tot een volk en een natie, maar bij andere volkeren is bijvoorbeeld geloof een bindende factor.

In Griekenland gaat het niet om godsdienst. Daar is de gemeenschappelijke geschiedenis dan weer de bron waaruit men zijn identiteit put. En in tegenstelling tot wat men vaak denkt, gaat het bij Joodse mensen niet om godsdienst, maar wel om afstamming. U moet maar eens rondlopen in Antwerpen. U zult snel merken dat de zogeheten vrijzinnige Joden even Joods zijn als de gelovige chassidim, aan wie je zelfs aan de kleren hun identiteit, hun volk-zijn, kan zien.

Zo kan ik nog wel wat doorgaan met andere voorbeelden en criteria op te sommen die identiteit vorm (kunnen) geven.

Catalonië is voor Vlaanderen altijd een mooi voorbeeld geweest van natievorming en identiteitsbesef.

In Catalonië heeft het Spaans Grondwettelijk Hof echter recent een uitspraak geveld die negatief is voor het zogenaamde Estatut van Catalonië. Dat statuut is zeer belangrijk, want het bepaalt de mate van autonomie van de deelstaat Catalonië en levert ook de politieke onderbouw voor de Catalaanse identiteit en de Catalaanse natie.

Het statuut was goedgekeurd door het Catalaanse parlement en in een afgezwakte versie ook door het Spaanse parlement. De Catalanen zelf spraken zich in een referendum uit voor het nieuwe statuut. De uitspraak van het Grondwettelijk Hof betekent nu een klap in het gezicht van de Catalanen. Het Catalaans werd als voorkeurtaal geschrapt. Daarnaast was één van de discussiepunten nu net de vraag of Catalunya mocht worden omschreven als een “natie”. Die term mag weliswaar behouden worden, maar heeft volgens het Grondwettelijk Hof geen enkele juridische waarde.

Dat is ook de hoofdreden waarom de Catalanen gisteren met een massabetoging op straat zijn gekomen. De manifestatie vond plaats onder het motto “Som una nacio. Nosaltres decidim” of vrij vertaald “Wij zijn een natie. Wij beslissen.”

Merkwaardig is toch dat men overal het begrip “identiteitsgevoel” poogt te onderbouwen en te versterken door onder meer te verwijzen naar de gemeenschappelijke geschiedenis.

In Nederland heb je het “oranjegevoel”, dat vandaag zeker opnieuw in alle hevigheid zal oplaaien, tijdens de finale van het wereldkampioenschap voetbal vanavond. De kern van de nationale identiteit in Nederland – dat overigens de term nationalisme niet hanteert – is net dat oranjegevoel. Nederlanders zijn zeker nationalistisch, ook al ontkennen ze dat. Hetzelfde geldt voor de Fransen die zich trouwens helemaal niet schamen voor hun natiestaat. Ook de Britten hebben een uitgesproken nationale identiteit. Het zijn maar enkele voorbeelden van identiteitsbeleving in de ons omringende landen. In de Europese Unie zijn natiestaten de regel. België is de uitzondering.

Maar hoe zit dat dan met de Vlamingen? Velen schamen zich bijna voor hun Vlaming-zijn. Dé Vlaamse identiteit gold als een gevaarlijk iets. Het is bovendien nog steeds bon ton in een aantal artistieke en intellectuele kringen om dat Vlaamse identiteitsgevoelen te minimaliseren, ja zelfs te ontkennen. Ik verwijs onder meer naar de historicus Marc Reynebeau die er een sport van maakt om af te rekenen met wat hij “de mythe van de Vlaamse identiteit” noemt.

Iedere verwijzing naar die identiteit , dat “Vlaming-zijn” is uit den boze. En in die milieus heeft er zich een nieuwe vorm van belgitude ontwikkeld. België wordt verheerlijkt wegens het gebrek aan identiteit.

Daarnaast blijven we zitten met een paradox: alhoewel de Vlamingen niet – zoals andere volkeren – graag uitpakken met hun identiteit, is Vlaanderen zonder twijfel wel zelfbewuster geworden.

De Vlaamse deelstaat streeft ernaar om dat gebrek aan identiteit op te vullen en ondersteunt een Vlaamse identiteit die zou moeten leiden tot natievorming. Maar dat besef van gemeenschappelijke belangen is nog niet voldoende doorgedrongen om de gehele bevolking te overtuigen. Het belang van de media voor de identiteitsvorming kan trouwens nauwelijks worden overschat.

Het voorlopige resultaat van het streven van de Vlamingen naar een natiestaat enerzijds en het op de rem staan van de Franstaligen anderzijds is een bestuurlijk geblokkeerde federale staat.

Versta me nu niet verkeerd: Vlaamse identiteit betekent natuurlijk niet dat over alles en nog wat in Vlaanderen op een uniforme wijze moet worden gedacht. Identiteit is geen streven naar een eenheidsworst en houdt vanzelfsprekend ook diversiteit in. Voor alle duidelijkheid: het gaat er mij zeker niet om wie de beste of strafste Vlaming is.

Dames en heren,

Tijdens elfjulieringen is het gebruikelijk om dat Vlaamse identiteitsgevoel op te krikken. Dat uit zich dan in een oproep van Vlaanderen om een groot eisenpakket voor te leggen aan de bestuurders van het federale België. Zo is er in de loop der jaren een uitgebreide ‘contentieux’ opgebouwd. We zitten nu na de radicalisering van de Vlaamse publieke opinie bij de jongste federale verkiezingen op een belangrijk keerpunt. Hopelijk komt er nu een serieuze doorbraak in de hervorming van deze staat. Wij opteren voor een Copernicaanse omwenteling. De samenstellende entiteiten die zich gedragen als natiestaten bepalen dan de agenda en het te voeren beleid.

Ik verwijs naar de analyse vorige donderdag in le Monde waar mijn Waalse vriend, de publicist Jules Gheude stelt: “la Flandre est devenue un Etat-nation” en de facto een oproep doet aan de Waalse politieke klasse om ernstig te onderhandelen met de Vlamingen.

Ik roep de Waalse regionalisten op om ook Wallonië meer armslag te geven en te ijveren voor meer staatsvorming en een Waalse natiestaat. Minister-president Demotte gaf alvast het goede voorbeeld. Hij promoot als Waals minister-president de Waalse identiteit. Onlangs werd trouwens beslist dat de Waalse regering voortaan de term Wallonië zal gebruiken in plaats van "Waals Gewest". Een Waalse haan met het woord 'Wallonie' onder wordt het nieuwe logo.

De meest voor de hand liggende bondgenoot van Vlaanderen is Wallonië, dat precies even veel belang moet hebben bij een grotere autonomie. Maar de politieke leiders in Franstalig België gaven vaak een andere indruk, namelijk dat het in het belang van Wallonië zou zijn om juist minder eigen bevoegdheden te hebben. Als men dit lang genoeg verkondigt, gaan burgers dat misschien nog geloven ook.

Nochtans is het de jongste weken duidelijk geworden dat in Wallonië steeds meer stemmen opgaan om wel de stap te zetten naar een grote staatshervorming, met meer bevoegdheden voor de deelstaten. Wallonië overwint stilaan de koudwatervrees en dat stemt me als minnaar van Wallonië gelukkig.

Het is bovendien niet iets van de jongste weken. Al veel vroeger leefde in Wallonië de overtuiging dat de angst voor een staatshervorming met meer bevoegdheden voor de deelstaten, niet gewettigd was. Vreemd genoeg werden die signalen niet direct opgenomen door de politieke elite noch door de Franstalige pers.

Ik geef u een voorbeeld. Op 26 november 2009 had het 18e Congres van de Franstalige economen van België plaats in de ULB in Brussel. De economen hebben toen gepleit voor een staatshervorming. In de Nederlandstalige krant De Tijd stond een dag later: "De Franstaligen hebben gisteren collectief een staatshervorming gevraagd. Niet de Franstalige politici, want in de Wetstraat is de staatshervorming sinds deze week helemaal op de lange baan geschoven. Maar op het tweejaarlijkse congres van de Franstalige economen in België was de boodschap wel duidelijk: als de overheid economische groei wil bevorderen, moet ze haar staatsstructuren hervormen. Daarbij kunnen de deelstaten gerust meer macht krijgen." En minstens even belangrijk is dat die economen stellen dat zo iets niet hoeft te betekenen dat er minder solidariteit tussen Vlamingen en Franstaligen is. Dat laatste is de grootste koudwatervrees van Franstaligen voor een staatshervorming.

Merkwaardig genoeg las men die conclusie toen niet in de Franstalige pers. Integendeel, er was een algemene oproep van politici van vier verschillende partijen om toch zeker niet te raken aan de sociale zekerheid, want dat zou het einde van België en het einde van de solidariteit betekenen.

Ik wil dit maar als voorbeeld aanhalen. De jongste weken zijn er verscheidene verklaringen van Waalse zijde om zich niet meer te verzetten tegen een grondige hervorming van de staat. We hopen dat die verklaringen oprecht zijn en we steunen ze omdat we ervan overtuigd zijn dat inderdaad ook Wallonië er beter van zal worden.

Ik weet wel dat sommige verklaringen nog geen echte meerderheidsstandpunten zijn en dat ze soms vlug gecorrigeerd worden, maar toch.

De gewezen Waalse minister-president Robert Collignon, die trouwens ook nadien het Waals Parlement voorzat, ziet mogelijkheden om Justitie en de fiscaliteit te regionaliseren. Ook de huidige Waalse minister-president Rudy Demotte vraagt meer bevoegdheden. De voorzitter van de Luikse afdeling van FGTB-Métal, de socialistische metaalbond, ziet vandaag een historische kans om eigenlijk alles te regionaliseren, behalve de sociale zekerheid. De socialistische senator en arts Philippe Mahoux pleitte eveneens voor coherente bevoegdheden voor de deelstaten, onder meer op het vlak van de werkgelegenheid en de gezondheidszorg. Het is toch verrassend hoe dicht ze daarmee staan bij de Vlaamse standpunten.

Er zijn nog andere signalen, zoals de oproep van Philippe Destatte, de voorzitter van het Instituut Jules Destrée, om de taalgrens te respecteren zonder corridors of gebiedsuitbreidingen van het Brusselse Gewest.

Er is duidelijk wat aan het bewegen in Wallonië. Het is best mogelijk dat er nog een lange weg moet worden afgelegd en dat er in het zuiden nog vele meningsverschillen zijn over een hervorming van de staat. Maar het momentum is er zeker. Vlaanderen is niet de vijand van de Franstaligen. Wij van onze kant vragen wel respect voor ons eigen grondgebied en wensen niet te morrelen aan de taalgrens.

De Brusselse institutionele eisen zoals de uitbreiding van Brussel, de aanpassing van de taalgrens of het behoud van de tweetalige kieskring BHV zijn gelukkig voor Waalse regionalisten zaken die haaks staan op de essentie van ons (con)federale bestel.

Dames en heren, u hoort dat we een oproep lanceren tot onze Waalse landgenoten om naar een diepgaande hervorming te streven om te komen tot een nieuwe werkbare structuur waar Walen en Vlamingen – en natuurlijk mag ik de Duitstaligen niet vergeten – zo goed mogelijk aan hun trekken komen en waar iedereen naar eigen goeddunken een stevig eigen beleid kan voeren dat de andere entiteiten niet hypothekeert.

U hoort me dus niet pleiten om nu stante pede de Vlaamse onafhankelijkheid uit te roepen. VRT-journalist Marc Vandelooverbosch dacht enkele dagen geleden – als ik hem goed beluisterd heb – dat ik die onafhankelijkheid hier vandaag wel zou afkondigen. Neen dus.

Ter informatie aan onze Franstalige genodigden vermeld ik dat het Bureau van het Vlaams Parlement vorige maandag er principieel mee akkoord is gegaan om, in het kader van de viering van 40 jaar Vlaams Parlement in 2011, een vergelijkende publicatie over de werking van het Vlaams Parlement en de andere regionale parlementen in België (onder meer het Frans Gemeenschapsparlement en het Waals Parlement) te laten verschijnen.

De invalshoek zou zijn hoe de twee grote gemeenschappen vanaf de oprichting van de cultuurraden in 1971 zich ontwikkeld hebben. En er wordt dan vooral gefocust op de evolutie van het beleid in grote bevoegdheidsdomeinen zoals onderwijs, welzijn, ruimtelijke ordening, mobiliteit enzovoort.

Het is de bedoeling dat de krachtlijnen van het beleid (en de eventuele verschillen tussen beide landsdelen) in de verf gezet worden via een aantal bijdragen van verschillende auteurs. Voor dat project willen we auteurs in Vlaanderen en Wallonië benaderen. We zullen ook contact opnemen met het Waals Parlement en het Franse Gemeenschapsparlement met de vraag om mee te werken aan die publicatie.

Dames en heren, ik besluit.

In Vlaanderen is er een consensus dat een verregaande staatshervorming een *conditio sine qua non* is om dit land uit het moeras te halen. Het is de noodzakelijke sleutel om zowel Vlamingen als Walen de kans te bieden om met succes de huidige sociaal-economische crisis terdege aan te pakken.

Als we zo'n oproep doen voor een diepgaande hervorming (en omvorming) van deze staat vertrekken we zeker niet vanuit een anti-Waalse invalshoek. Ik ben ervan overtuigd dat de Walen dat signaal ook zo begrijpen.

We moeten komen tot een contract tussen de twee grote gemeenschappen. Dat samenlevingscontract moet de spelregels met de rechten en de plichten – waaronder ook de mechanismen van solidariteit – op een zeer transparante wijze beschrijven.

Geachte aanwezigen,

Dát realiseren, is dé opdracht voor diegenen die nu aan het roer staan van de federale formatievorming. Ik wens hun veel moed en overtuigingskracht toe.

Dames en heren, ik dank u voor uw aandacht en wens u allen nog een fijne feestdag!

Jan PEUMANS

Voorzitter Vlaams Parlement